

בס"ד. כ"ד טבת*, ג' פ' וארא, תשל"ב**

ויזכר אלקים אל משה ויאמר אליו אני הוי', ומסיים לכן אמור לבני ישראל אני הוי'.¹ וידוע הדיוקים בזה מבעל ההילולא², מהו החידוש באני ה' שבזה מתחיל הדבור וכמו שמבאר וממשיך בכתוב (החידוש באני הוי') שהגם שוארא (גם) אל אברהם אל יצחק ואל יעקב הי' זה רק בא-ל שדי אבל שמי הוי' לא נודעתי להם. גם צריך להבין בכללות תוכן הענין דוארא אל אברהם גוי' ושמי הוי' לא נודעתי להם, שמצד אחד מורה זה על העילוי והחידוש שבמשה לגבי האבות, שדוקא בימי משה נתגלה שמי הוי', משא"כ להאבות לא נתגלה הידיעה וההשגה בשמי הוי', וביחד עם זה איתא במדרש³ על פסוק וענין זה (הובא בפרש"י עה"ת) שאמר הקב"ה חבל על דאברין ולא משתכחין שוארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב כו' ולא הרהרו אחר מדותי ואתה אמרת כו', שלכאורה הרי זה שני ענינים הפכיים. ועד"ז צריך להבין במשארז"ל⁴ (הובא בד"ה החודש הזה לכם, הי"ש"ת⁵) בנוגע למשה כל השביעין חביבין, דיש בזה דבר והיפוכו, דכשואמר שהשביעין חביבין הרי זה חביבות יותר מכל אלו שקדמו לו, וביחד עם זה, הרי מזה שאומרים שחביבותו של משה הוא להיותו שביעי, הרי מובן מזה (וכמבואר בד"ה הנ"ל) שחביבותו הוא מצד זה שהוא שביעי לראשון. ובפרט לפי דברי המדרש⁶, המובא בהמאמר (שם), דבשעה שביקש משה ענין ששייך לגדולים אמר לו הקב"ה במקום גדולים אל תעמוד, שובמקום גדולים קאי על אברהם.

ויובן בהקדים, דהנה ידוע המאמר של בעל ההילולא, בתו"א פ' שמות⁷, וגם באחד הביכלאך שיצאו לאחרונה לחירות מן השבי⁸ ד"ה להבין הביאור במרוז"ל

(* יום ההילולא דכ"ק אדמו"ר הזקן.
וז"ל כ"ק אדמו"ר הצ"צ (נדפס בסיום ה"פסקי דינים" שלו — ברוקלין ה'תשל"ב): "במוש"ק דשמות כ"ג אור לכ"ד טבת כחצות שעה י"א נשבה ארון הקדש מאור ישראל משיח ה' ונתבקש כו". דיוק ג' לשונות אלו — ארון הקדש, מאור ישראל, משיח ה' — בינה, חכמה, כתר) נתבאר בארוכה בהתועדות (וראה לקו"ש חט"ז ע' 33 הערה 3).

(** יצא לאור לקראת כ"ד טבת ה'תשל"ד, "כ"ג טבת, ה'תשל"ד" (בהוספת מכתב* בקשר לל"ג בעומר, הילולא דרשב"י**).

- (1) ר"פ וארא.
- (2) ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן פרשיות ח"א ע' רכת. רלג.
- (3) סנהדרין קא, א.
- (4) ויק"ר פכ"ט, יא.
- (5) סה"מ הי"ש"ת ע' 29.
- (6) דב"ר פ"ב, ז.
- (7) בתחילתו.
- (8) נדפס לאח"ז במאמרי אדמו"ר הזקן תק"ע בתחלתו.

(* נדפס לאח"ז בלקו"ש ח"ז ע' 341.

(** ראה לקוטי לוי"צ אגרותקודש (ע' רמט ואילך) — ע"ד הילולא דאדמו"ר הזקן ודרשב"י, כ"ד טבת וכו'.

עה"פ ששים המה מלכות ושמונים פלגשים ועלמות אין מספר אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה ברה היא ליולדתה, ששים המה מלכות אלו ששים מסכתות ושמונים פלגשים אלו הבריייתות ועלמות אין מספר אלו ההלכות, שהן מימרות האמוראים, ומסיים שכ"ז אינו בדומה לאחת היא יונתי. ולהבין זה, וגם להבין מרז"ל¹⁰ גדול תלמוד שמביא לידי מעשה, דלכאורה הלא מצינו כמה הלכות שאין להם שייכות למעשה, ובפרט ע"פ המבואר בקו"א¹¹ שישנם ענינים שלא היו כו' ולא יהיו ואעפ"כ ישנן הלכות ושקו"ט בענינים אלו. ומבאר שם בהקדם הידוע שתכלית הבריאה היא לעשות לו ית' דירה בתחתונים¹², שהדירה בתחתונים נעשה ע"י ששים מלכות ושמונים פלגשים ועלמות אין מספר, ובכללות ע"י התורה, שע"י עסק התורה טהור, כשר ומותר, ע"י מתברר הדבר ההוא, וע"י עבודת ישראל אח"כ מזדכך ומתעלה הדבר ועד שנעשה דירה לו ית' בתחתונים. והנה כמו שבדירה צ"ל כלים נאים, עשה טוב, כן גם צריך להסיר הענינים הבלתי רצויים שזהו"ע סור מרע, וזהו התורה כמו שהיא בקו הגבורה, שהפס"ד הוא להיפך מטהור כשר ומותר, והיינו לפי שאי"ז ראוי להיות כלי לאלקות — דירה לו ית' בתחתונים. וזה"ע ששים המה מלכות, ששים מסכתות, שדוקא בתושבע"פ הוא בירור רצה"ע לידע הענינים דסור מרע ועשה טוב. וכללות תושבע"פ מתחלקת בששה, שהם הששה סדרי משנה, וכל א' כלול מעשרה שמזה נעשה ששים המה מלכות. ומה שנק' בשם מלכות הוא כי במשנה אלקות הוא בגילוי כמו במלכה שהמלך הולך אלי' בגלוי ובאופן של קביעות. וי"ל שזוהי שייכות ענין המשנה לבית, להזמן שביהמ"ק הי' קיים, דהגם שסדור המשנה וסיומה הי' ע"י רבינו הקדוש (שהי' אחר זמן הבית), הרי אמרז"ל¹³ ותותר בימי רבי, שימי רבי ה"ה ההמשך להזמן שביהמ"ק הי' קיים. ושמונים פלגשים אלו ברייתות, שברייתא הוא מל' בר וחוק', דלפי שבזמן ההוא הי' ענין הגלות, גלינו מארצנו, שהו"ע בר וחוק', הנה גם גילוי הרצון וגילוי אלקות שהי' בתורה בזמן ההוא לא הי' בבירור כ"כ שלכן נק' בשם פלגש. ואח"כ נמשך למטה יותר ועלמות אין מספר אלו ההלכות שהן מימרות האמוראים, ובזה נכלל כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, ובפרט תלמוד בבלי שעליו נאמר במחשכים הושיבני¹⁴ שהיא התורה שבזמן הגלות דוקא, ועד לגלות אחרון. ונק' עלמות מלשון העלם והסתר, שההעלם וההסתר שבהם הוא יותר מכמו שהוא בברייתות. אבל מ"מ דוקא בהם ישנו ענין האין מספר, שע"י נעשה תכלית הבירור ועד לאופן דאין מספר. וזה הוא הקדמה להזמן דוהי' מספר בני ישראל אשר לא יספר¹⁵.

(9) שה"ש ו, ח"ט. שהש"ר שם.

(10) קדושין מ, ב.

(11) תניא קנט, ב.

(12) ראה תנחומא נשא טז. בחוקותי ג. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ו.

(13) שבת קיג, ב.

(14) איכה ג, ו. סנהדרין כד, א.

(15) ע"פ הושע ב, א.

והנה אף שעי"ז (ענין התורה) נעשה דירה לו ית', צריך להיות בחי' אחת היא, בכדי לחבר התורה עם נותן התורה, שזהו ע"י שבחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו, שאז הוי' עמו שהלכה כמותו בכל מקום¹⁶, הנה לזה צ"ל עבודת התפלה שעי"ז נעשה בחי' אחת, שמקבל מאחד. דהתחלת עבודת התפלה היא בחי' יונתי, שזהו כמ"ש¹⁷ עיניך יונים, והיינו ההתבוננות (שמע) וההסתכלות שבק"ש שלפני התפלה (שמו"ע), ועוד קודם לזה בברכת ק"ש ובפסוד"ז שמתבונן ומסתכל שהו"ע עיניך יונים כו', ועד שנעשה שמע ישראל ה"א הוי' אחד¹⁸, דשמע הוא גם לשון אסיפה וקבוץ, שמקבץ כל עניניו, ונעשה מקבל מהוי' אלקינו, שהו"ע בחי' אחת ועד שמגיע לבחי' בכל מאדך¹⁹ שהוא ענין המס"נ. וע"י העבודה דאחת היא יונתי, נעשה תמתי מל' תמימות ושלמות שפועל השלימות, שממלא ונשלם הרצון והתאוה דנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים, שזהו ע"י התורה שעי"ז פועל בעולם כל הענינים האמורים לעיל. וגם פי' השני בתמתי²⁰, תאומתי, שנעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית (וכל הביאורים המבוארים בהדרושים עה"פ בתו"א²¹ ובלקו"ת שה"ש²² מבעל ההילולא). ומסיים אחת היא לאמה ברה היא לילדתה כמבואר בדרושים הנ"ל.

וזוהו מש"כ וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני הוי', דהנה גלות מצרים היתה בדוגמת כור הברזל²³, דבכדי שהעולם יוכל לקבל התורה ולימוד מביא לידי מעשה, ענין המצות, הוצרך להקדים וימרו את חייהם ויעבידו גו' את בני ישראל בפרך²⁴, שהוא הבירור והזיכוך הנעשה ע"י כור הברזל, שהכשיר את העולם לקבל את התורה. משא"כ בזמן האבות קודם גלות מצרים, שלא הי' העולם מוכשר וכו'. וע"י התורה נמשך אמת הוי' לעולם²⁵, שהתורה נק' תורת הוי' פועלת בהבראשית ברא אלקים²⁶ שיהי' בתכלית השלימות, ובדוגמת המבואר לעיל בתמתי שנשלם הרצון העליון שהי' בבריאת העולם, בראשית בשביל התורה שנק' ראשית²⁷. אמנם כמו שנת"ל שאף שהמשכת הדירה בתחתונים הוא ע"י ששים המה מלכות ושמונים פלגשים ועלמות אין מספר, ענין התורה, צריך להיות לפני זה ענין התפלה בחי' אחת היא יונתי, שעי"ז נעשה התקשרות ישראל בקוב"ה, ואח"כ ועי"ז פועלים ישראל בהתורה שמתקשרת בקוב"ה ואח"כ היא ממשכת מלמעלה למטה. וכידוע²⁸ א'

16 שמואל"א טז, יח. סנהדרין צג, ב.

17 שה"ש ד, א.

18 ואתחנן ו, ד.

19 שם, ה.

20 שהש"ר עה"פ.

21 נא, ב.

22 לח, ב ואילך.

23 ראה תו"א עד, ב.

24 שמות א, יג.

25 תהלים קיז, ב.

26 בראשית א, א.

27 פרש"י עה"פ.

28 ראה לקו"ש ח"ח ע' 408 ואילך.

הביאורים במאמרו²⁹ תלת קשרין מתקשראן דא בדא ישראל אורייתא וקוב"ה, דלכאורה הרי בקשר ג' דברים ישנם רק ב' קשרים, אלא שגם ישראל מתקשראן בקוב"ה באופן ישר, וכמו שהוא בעיגול. שהקשר אינו רק מלמעלה למטה, שקוב"ה למעלה ולמטה מזה אורייתא, ולמטה מזה ישראל, אלא שגם ישראל עצמן מתקשראן בקוב"ה, ועי"ז ה"ה ממשיכים מקוב"ה באורייתא בדוגמת המבואר דדוד הי' מחבר אורייתא בקוב"ה³⁰. הנה כמו שע"י בחי' אחת היא יונתי שהו"ע התפלה, פועלים התקשרות התורה בקוב"ה, הנה עד"ז הוא בענין אני הוי', שהו"ע התורה שהיא אמיתית עצמותו דאותי אתם לוקחים³¹ ע"י התורה, דפנימיות אבא פנימיות עתיק³², שהוא עצמות ומהות, הנה קודם לזה צ"ל וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב, שהו"ע התפלה, דתפלות אבות תקנום³³, ובפרטיות, הרי אברהם יצחק ויעקב הם הג' תפלות דשחרית מנחה וערבית, שזה הי' ההכנה לעבודת הבנים דמעשה אבות סימן לבנים³⁴. שצ"ל ב' הענינים דתורה ותפלה.

וזהו וידבר אלקים גו', דכשישראל צריכים לצאת מגלות מצרים עדיין בחי' הגבורה בגלוי שזהו"ע שם אלקים. וכמו פרעה שאמר לא ידעתי את הוי'³⁵, שאינו שייך לשם הוי', לפי שענינו ושרשו הוא שיונק ממ"ח צירופים אחרונים דשם אלקים³⁶, ולכן גם בישראל, להבדיל, שהיו אז בגלות מצרים הי' ג"כ באופן כזה. אבל אח"כ וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני הוי', שהגיע הזמן שיתגלה בחי' אני הוי', והוא ע"י הקדמת וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב, שהו"ע התפלה כנ"ל, בחי' אחת היא יונתי, שמצד בחינה זו אינו שייך להרהר אחר מדותיו וכמשארז"ל³⁷ בכל מאדך בכל מדה שהוא מודד לך, ואח"כ ועי"ז נמשך בחי' אני הוי', ונמשך ע"י משה כמ"ש לכן אמור לבני ישראל אני הוי', משה קבל תורה מסיני ומסרה כו'³⁸, מתן תורה לישראל שע"י יהי' שם הוי' בגלוי, שעשרת הדברות יומשכו בהעשרה מאמרות שבהם נברא העולם³⁹, גאולה מההעלם והמצרים וככל הד' לשונות של גאולה והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי ועד והבאתי אתכם אל ארץ טובה (היפך דהעלם) ורחבה (היפך דמצרים) בקרוב ממש בעגלא דידן ע"י משיח צדקנו.



(29) ראה זח"ג עג, א.

(30) שם רכב, ב.

(31) ראה שמור"ר פל"ג, א. שם, ו.

(32) פרי עץ חיים שער הק"ש פט"ו. רמ"ז לזח"ג רס, ב. לקו"ת נצבים מט, ד.

(33) ברכות כו, ב.

(34) ראה תנחומא לך לך ט. ב"ר פ"מ, ו. רמב"ן לך לך יב, ו. ועוד.

(35) שמות ה, ב.

(36) ראה פרי עץ חיים שער חג המצות פ"ה.

(37) ברכות נד, א.

(38) אבות רפ"א.

(39) שם רפ"ה.